

ANNA GRYCHTOŁ

Uniwersytet Śląski w Katowicach
Wydział Teologiczny

Sprawozdanie z konferencji „Wiara i moralność. Argumentacja teologiczna we współczesnej debacie społecznej”

(Opole, 20 listopada 2013 roku)

Na Uniwersytecie Opolskim zwieńczeniem ogłoszonego przez papieża Benedykta XVI Roku Wiary była konferencja zatytułowana „Wiara i moralność. Argumentacja teologiczna we współczesnej debacie społecznej”. Miała ona miejsce 20 listopada 2013 roku i została zorganizowana przez Katedrę Teologii Moralnej i Duchowości Uniwersytetu Opolskiego. Uczestników przywitał dziekan Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego, ksiądz prof. dr hab. Tadeusz Dola. Na wstępie kierownik Katedry Teologii Moralnej i Duchowości ksiądz dr hab. K. Glombik podkreślił, iż obecnie argumentacja teologiczna straciła na znaczeniu, ponieważ próbuje się ją zastąpić czystą racjonalnością. Postawił także pytanie o znaczenie, jakie dla współczesnych problemów społecznych posiada argumentacja płynąca z wiary.

Pierwszym prelegentem był ksiądz prof. dr hab. Alojzy Drożdż z Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, który wygłosił referat *Nowość historiozbawcza wiary w kontekście „Return to religion”*. W pierwszej części swojego wystąpienia mówca próbował udzielić odpowiedzi na pytanie: „co to znaczy wierzyć?”. W swojej odpowiedzi podkreślił on podwójny charakter wiary jako relacji do bliźniego oraz relacji do prawdy. Dlatego też prelegent zdefiniował wiarę jako „przyjmowanie i uznawanie za prawdziwe słowa drugiej osoby”. W drugiej części wystąpienia ksiądz profesor odniósł się do przyczyn zjawiska *Return to religion*. Źródłami powrotu do religii, do których odwołał się ksiądz prof. Drożdż, były: rozczarowanie wielkimi ideologiami (nietzscheanizmem i marksizmem), nurt konwertytów (na przykładzie Błogosławionego J.H. Newmana) oraz nurt martyrologiczny (na przykładzie Błogosławionego Vladimira Ghiki).

Kolejnym wystąpieniem był wygłoszony w języku niemieckim referat dr Jarosława Lormana z Uniwersytetu Karola w Pradze *Person Jesu Christi und ihre Bedeutung in der moraltheologischen Reflexion – ein inhaltliches Vorzeichen der christlichen Ethik in der polarisierten Welt (Osoba Jezusa Chrystusa i jej znaczenie dla refleksji teologicznomoralnej – merytoryczne znaczenie etyki chrześcijańskiej w spolaryzowanym świecie)*. Na wstępie prelegent postawił pytanie o możliwość istnienia etyki uniwersalnej oraz możliwość, aby rolę tę spełniała etyka chrześcijańska. Mówca zwrócił uwagę na wertykalne i horyzontalne skutki zbawienia, zaznaczając aspekt uwolnienia od egzystencjalnego lęku. Przytoczył również fragment encykliki Benedykta XVI *Deus caritas est* (nr 1), który mówi o tym, że chrześcijaństwo nie jest ideologią, lecz spotkaniem z Jezusem Chrystusem. Odpowiadając twierdząco na postawione we wstępie pytanie, mówca odniósł się do postaci miłosiernego Samarytanina, który swoim życiem potwierdził zasady etyki chrześcijańskiej.

Następny referat – zatytułowany *Die theologisch-ethische Neubesinnung in der katholischen Sexualmoral und Beziehungsethik: Geht es nur um eine „neue Sprache“ oder auch um inhaltliche Veränderungen? (Nowa myśl teologiczno-etyczna w katolickiej etyce seksualnej i etyce więzi międzyludzkich: nowomowa czy zmiana merytoryczna?)* – został wygłoszony również w języku niemieckim przez prof. Martina Lintnera z Brixen. Głównym problemem poruszonym w tym wystąpieniu był język, jaki występuje w refleksji nad moralnością seksualną. Ważną kwestią podjętą przez prelegenta było pytanie: „dlaczego wierzący, chociaż znają nauczanie Kościoła odnośnie etyki seksualnej, nie akceptują go?”. Zdaniem mówcy, sposobami na przezwycięzenie tej sytuacji mogą być: poważne traktowanie złożonego charakteru seksualności oraz doświadczeń ludzi, przejście od moralności aktu do moralności kompetencji, a także odkrycie na nowo seksualności i miłości małżeńskiej jako źródeł duchowości.

Ostatnim punktem pierwszej sesji było kolejne wystąpienie w języku niemieckim: *Braucht die moralische Erziehung den Glauben? (Czy wychowanie moralne potrzebuje wiary?)*. Wygłosił je dr Roman Globokar z Lublany, który w swoim referacie odniósł się do aktualnej sytuacji w Słowenii. Władze tego kraju kładą nacisk na moralnie neutralny charakter edukacji. Religii można nauczać wyłącznie w szkołach katolickich, które nie są dotowane przez państwo. Jedynie w ramach nauki o kulturze przytaczane są zagadnienia etyczne, ale tylko w wersji przez wszystkich akceptowanej (na przykład przedstawiane są prawa człowieka). Zwracając uwagę na uniwersalny charakter etyki chrześcijańskiej, prelegent podkreślił specyficzną motywację moralną chrześcijan oraz horyzontalny wymiar ludzkiego grzechu. Głos zabrał także przybyły razem ze swoim przedmówcą dr Tadej Rifel. Przedstawił on wyniki ankiety dotyczącej stosunku do kary śmierci. Ankieta ta została przeprowadzona wśród słoweńskich uczniów szkoły podstawowej i średniej. Przeciwnicy kary śmierci często argumentowali swoje stanowisko wyznawaną wiarą.

Pierwszą sesję zakończyła dyskusja. Do dr Globokara skierowano pytanie o charakter wyznaniowy Słowenii. Uczestnicy konferencji dowiedzieli się, że Słowenia jest krajem, w którym około 80% ludności deklaruje wiarę katolicką. Prof. Lintner został poproszony o wyjaśnienie, dlaczego nie przywołał w swoim wystąpieniu dokumentu *Ludzka plciowość: prawda i znaczenie*. W odpowiedzi profesor wyjaśnił, że jest wiele dokumentów dotyczących etyki seksualnej, natomiast jego bardziej interesowało, dlaczego one nie trafiają do ludzi.

W drugiej części konferencji rozważano zagadnienia szczegółowe. Jako pierwsza w tej sesji głos zabrała prof. dr hab. Aniela Dylus z Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie w wystąpieniu: *Katolicyzm: anty- czy prokapitalistyczny? Na marginesie dyskursu wokół współczesnego kryzysu ekonomicznego*. Pani profesor zaprezentowała dwa typy stosunku katolicyzmu do kapitalizmu: katolicyzm antykapitalistyczny i prokapitalistyczny. Pierwszy z nurtów krytykuje kapitalizm nie jako całość, ale ze względu na różne jego aspekty, na przykład kryterium zysku, chciwość czy logikę krótkoterminowości. Drugi nurt natomiast podkreśla, że kapitalizm bazuje na rozsądnej zyskowności. Wyjaśnione zostało także pojęcie „kapitalizm kasyna”, w którym istotną rolę odgrywają techniczne aspekty zarządzania różnymi rodzajami ryzyka, a transakcje mają charakter spekulacyjny. Zdaniem prelegentki, właściwą postawą jest postulowanie etycznego kapitalizmu, czyli takiego, który szanuje godność osoby ludzkiej.

Drugi referat w tej sesji został wygłoszony przez dr. Tomasa Petračka z Uniwersytetu Karola w Pradze i nosił tytuł: *Christen, Gesellschaft, Politik: einige Bemerkungen aus der tschechischen Perspektive (Chrześcijaństwo, społeczeństwo, polityka: kilka spostrzeżeń z perspektywy czeskiej)*. Mówca odwołał się do postulatów papieża Leona XIII, aby wierzący katolicy angażowali się w życie polityczne. W związku ze strachem przed islamem

w Czechach występuje strach przed religiami w ogóle. Prelegent zauważył potrzebę oparcia nowego porządku społecznego na nauczaniu Chrystusa. Wśród zadań dla Kościoła czeskiego wymienił rozwiązanie takich kwestii, jak: problemy z rosnącą liczbą rozwodów, kryzys demograficzny i gospodarczy, korupcja i przywiązanie do rzeczy materialnych.

Kolejne wystąpienie dotyczyło zagadnienia starzenia się ludzi i zostało zaprezentowane przez księdza biskupa Józefa Wróbla z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Prelegent przedstawił zebrany teorie, które starają się wyjaśnić proces starzenia się organizmów. Mówca zwrócił uwagę na pokusę, której mogą ulec naukowcy, chcąc „poprawiać Pana Boga”. Podkreślił jednak równocześnie, że Bóg chce zdrowia człowieka i chce go uleczyć, czego potwierdzeniem są liczne uzdrowienia, których dokonał Jezus. Ksiądz biskup zwrócił uwagę na fakt, iż samo przedłużanie życia człowieka nie jest moralnie złe. Konieczne jest wszak rozróżnienie między terapią a manipulacją, która sprowadza osobę ludzką do roli przedmiotu.

Ostatni referat wygłosił ksiądz prof. Tadeusz Reroń z Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu. W swoim wystąpieniu *Włodzimierza Fijałkowskiego uzasadnienie konieczności ochrony środowiska ludzkiego* przybliżył on postać wybitnego ginekologa, którego proces beatyfikacyjny jest w toku. Lekarz ten, inspirując się rosnącą popularnością ruchu ekologicznego, głosił, że życie zgodne z naturą to życie zgodne z własnym ciałem. Prelegent odniósł się do trzech głównych nurtów w działalności W. Fijałkowskiego: ekologii sfery płci, ekologii prokreacji oraz ekologii rodziny. W podsumowaniu kandydat na ołtarze został przedstawiony jako „świadek świętości i nienaruszalności życia ludzkiego” oraz promotor naturalnych metod planowania rodziny.

W dyskusji na zakończenie drugiej sesji konferencji poruszona została kwestia stosunku młodych ludzi do kapitalizmu. Profesor Dylus wyjaśniła, że obecne niezadowolenie wynika przede wszystkim z braku pracy. Nie jest to sytuacja nowa, ponieważ pracy nie było również w systemie socjalistycznym – były jedynie miejsca pracy. Podjęto też problem różnic między Europą wschodnią i zachodnią, konkludując, iż problemy w obu rejonach są w zasadzie takie same.

Wiara i moralność niewątpliwie stanowią istotne elementy życia chrześcijanina. Jednakże coraz intensywniej przebiegający proces sekularyzacji czy nawet ateizacji społeczeństw sprawia, iż coraz mniej ludzi identyfikuje się z wiarą chrześcijańską. Ma to swoje reperkusje także w dziedzinie moralności. Człowiek, który w sposób odpowiedzialny traktuje swoją relację z Bogiem, będzie dawał temu świadectwo poprzez swoje uczynki. Kiedy jednak moralności brakuje zakotwiczenia w transcendencji, a każdy system wartości jest tak samo ważny, może się okazać, że afirmacja osoby ludzkiej nie będzie już celem zasad moralnych, a człowiekiem stanie się jedynie narzędziem dla innych. Dlatego organizatorem tej konferencji należał się ogromne podziękowania za podjęcie tak ważnego, a jednocześnie tak trudnego tematu.